

รูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาพองค์รวม
ของเด็กปฐมวัย

BUDDHIST PSYCHOLOGY LEARNING MODEL FOR ENHANCING
HOLISTIC HEALTH OF PRESCHOOL CHILDREN

¹รุ่งนภา คำภูษา, ²สิริวัฒน์ ศรีเครือดง และ ³กมลาส ภูวชนาธิพงษ์

¹Runghnapa Champhoosa, ²Siriwat Srikreadong

and ³Kamalas Phoowachanathipong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahaculalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹ekmcukk@gmail.com

Received December 25, 2020; Revised February 12, 2021; Accepted March 21, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดที่ส่งเสริมสุขภาพองค์รวมตามหลักพุทธจิตวิทยา 2) เพื่อสร้างรูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาพองค์รวมของเด็กปฐมวัย 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาพองค์รวมของเด็กปฐมวัย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) การศึกษานี้มี 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 แนวคิดส่งเสริมสุขภาพองค์รวมตามหลักพุทธจิตวิทยา ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาพองค์รวมของเด็กปฐมวัย และ ระยะที่ 3 นำเสนอรูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาพองค์รวมของเด็กปฐมวัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบสอบถามเพื่อการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติแบบบรรยาย (Descriptive Statistics) การทดสอบค่าที (T-test) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปแบบ

¹ นิสิต, สาขาวิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

²รองศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1. แนวคิดการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาพองค์รวมของเด็กปฐมวัยโดยใช้หลักจิตวิทยาทฤษฎีพัฒนาการด้านจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์และกีเซลผนวกกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาคืออิทธิบาท 4 ทำให้เกิดรูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาพองค์รวมของเด็กปฐมวัย 2. รูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาพองค์รวมของเด็กปฐมวัย โดยมีกิจกรรม คือ 1) ด้านกาย 2) ด้านจิต 3) ด้านสังคม และ 4) ด้านปัญญา 3. การนำเสนอรูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาพองค์รวมของเด็กปฐมวัยนั้นพบวก่อนใช้รูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาพองค์รวมของเด็กปฐมวัย โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.75) ด้านที่มีค่าสูงที่สุดคือด้านสุขภาพทางสังคม (ค่าเฉลี่ย 2.85) รองลงมาคือด้านสุขภาพทางจิต (ค่าเฉลี่ย 2.81) ต่ำสุดคือด้านสุขภาพทางปัญญา (ค่าเฉลี่ย 2.55) หลังจากใช้รูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาพองค์รวมของเด็กปฐมวัยพบว่าหลังเข้าร่วมรูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาพองค์รวมของเด็กปฐมวัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.88) โดยด้านที่มีค่าสูงที่สุดคือด้านสุขภาพทางกาย และด้านสุขภาพทางปัญญา (ค่าเฉลี่ย 4.78) รองลงมา คือด้านสุขภาพทางสังคม (ค่าเฉลี่ย 4.50) ต่ำสุดคือด้านสุขภาพทางจิต (ค่าเฉลี่ย 4.44) ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบโดยใช้ Paired Samples t-test ผลพบว่ารูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาพองค์รวมของเด็กปฐมวัย ไม่ต่างจากการเรียนในหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยา; ส่งเสริมสุขภาพองค์รวม; เด็กปฐมวัย

Abstract

This research included three objectives namely: 1) To study the concepts of enhancing holistic health according to the Buddhist psychology principles; 2) To create a Buddhist psychology learning model for enhancing holistic health of preschool children; 3) To present the Buddhist psychology learning model for enhancing holistic health of preschool children. It was a mixed methods research. The study included 3 phases: Phase 1, concept of enhancing holistic health according to the Buddhist psychology principles; Phase 2, creation of a Buddhist psychology learning model for enhancing holistic health of preschool children; and Phase 3, presentation of a Buddhist psychology learning model for enhancing holistic health of preschool children. The research instruments included: a focus group discussion form and a research questionnaire. The quantitative data were analyzed by using descriptive statistics and T-test. The qualitative data were analyzed by content analysis and descriptive summaries. The research results were as follows. 1. The concept of Buddhist psychology for enhancing the holistic health

of preschool children by using the principles of psychology from the theory of psychoanalytic development of Freud and Gesell combined with the Buddhist principles of Iddhipada 4 (path of accomplishment) for formulating a Buddhist psychology learning model for enhancing holistic health of preschool children. 2. Buddhist psychological learning model for enhancing the holistic health of preschool children included 4 main activities related to: 1) Physical; 2) Mental; 3) Social; and 4) Intellectual. 3. For the presentation of the Buddhist psychological learning model for enhancing the holistic health of preschool children, it was found that the overall average before using the Buddhist psychological learning model for enhancing the holistic health of preschool children was at a moderate level (mean 2.75). The aspect with the highest average was social well-being (mean 2.85), followed by mental health (mean 2.81) and the lowest aspect was the intellectual health (mean 2.55). After using the Buddhist psychological learning model for enhancing the holistic health of the preschool children, the overall average was at high level (mean 3.88). The two highest aspects were physical and intellectual health (mean 4.78), followed by social health (mean 4.50) and the lowest aspect was psychological wellbeing (mean 4.44). The researcher tested by using Paired Samples t-test. The results showed that the Buddhist psychological learning model for enhancing the holistic health of preschool children was not different from studying in the curriculum of the Ministry of Education.

Keyword: Buddhist Psychology Learning Model, Enhancement of Holistic Health, Preschool Children

บทนำ

สังคมไทยในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ต้องมีการวิเคราะห์ความสามารถที่จำเป็นกับการมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเข้มแข็ง พร้อมเผชิญกับสภาพแวดล้อมและปัญหาที่หลากหลาย ในขณะเดียวกันธรรมชาติความต้องการของมนุษย์ซึ่งถือว่าเป็นความต้องการพื้นฐานของบุคคลที่จะประสบความสำเร็จ การศึกษาเพื่อสร้างความพร้อมของคนให้มีชีวิตประสบความสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยความสามารถที่สำคัญคือ ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การศึกษาจึงเป็นหลักสำคัญของการพัฒนาคนให้มีความสามารถดังกล่าวเพื่อประโยชน์ในการดำรงที่เข้มแข็งพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วรุนแรงในทุกด้าน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และในปี พ.ศ.2558 ประเทศไทยจะเข้าสู่การเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียน จึงเห็นได้ว่าประเทศไทยหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะรับมือกับสถานะเช่นนี้ซึ่งอาจมีผลกระทบตามมาในหลากหลายรูปแบบโดยเฉพาะด้านสังคมแนวทางหนึ่งในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงนี้รวมทั้งในแง่ของการพัฒนาประเทศจึง

ต้องเน้นที่การพัฒนาคุณภาพชีวิตซึ่งมิติแห่งคุณภาพชีวิตนี้เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วย ควบคุมและควบคุมให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนโดยแสดงออกด้วยผลสำเร็จ จากการพัฒนาคุณภาพของ “คน” ให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์พร้อมทั้งกาย ใจ จิตและปัญญา พร้อมทั้งความสามารถในการสร้างสรรค์สังคมคุณภาพ สังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมอันก่อปร ด้วยความสามัคคีและเอื้ออาทรต่อกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ, 2551:2) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญ เพื่อ พัฒนา “คน” ให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์ ให้สามารถ ตอบสนองต่อการแข่งขัน ที่รวดเร็ว รุนแรงดังนั้นประชากรวัย เรียนทุกคนควรได้รับการ พัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาในด้าน ต่างๆ ตลอดชีวิต การพัฒนาจึงต้องพัฒนาตั้งแต่ระดับปฐมวัย เพราะในช่วงนี้เด็กๆ จะ สามารถเรียนรู้ได้ดี และเป็นการวางรากฐานในการศึกษาในระดับต่อไป ของชีวิต ซึ่งการ พัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพนั้น เป็นผลจากการส่งเสริมพัฒนาการตั้งแต่ปฐมวัยเด็กช่วงปฐมวัย 0-6 ปี มีการพัฒนาสูงสุด ซึ่งเซลล์สมองในช่วงนี้จะแตกเพิ่มเส้นใยในสมองเชื่อมโยงระหว่าง เซลล์สมองด้วยกันอย่างมากมายรวดเร็วและจะมีความสามารถ ในการเรียนรู้ดีกว่าในวัยอื่นๆ จึงกล่าวได้ว่าประเทศจะเจริญก้าวหน้าได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการวางรากฐานให้แก่ บุคลากรในประเทศตั้งแต่ปฐมวัย (เทพกัญญา พรหมขัติแก้ว, อ่างในเกษศิริรินทร์ ศรีสัมฤทธิ์, 2556: 2)

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 ได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา คนอย่างรอบด้านและสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนาโดยมีแนวนโยบายเพื่อการ ดำเนินการคือการให้พัฒนาคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตให้มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้โดย ตั้งเป้าหมายให้เด็กปฐมวัยอายุ 0-5 ปีทุกคน ได้รับการพัฒนาและเตรียมความพร้อมทุกด้าน ก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษา (สำนักวิชาการมาตรฐานการศึกษา, อ่างใน พิศาระวี วีระพงศ์พร , 2555: 3) ในการดำเนินการของรัฐได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นอย่างมากสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคเด็ก เล็ก อายุ 3-5 ปี มีนโยบายและแผนพัฒนาเด็กโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กก่อน ประถมศึกษาประกอบด้วยแผนยุทธศาสตร์ 3 แผน ซึ่งความสำคัญของการจัดการศึกษา ปฐมวัยนั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นช่วงการวางรากฐานและเตรียม ตัวเพื่อชีวิตมีค่าสำคัญต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความสำคัญต่อ กระบวนการจัดการศึกษาและสำคัญต่อการวางรากฐานในการพัฒนาประเทศ ซึ่งประเทศ ไทยมีหน่วยงานที่จะช่วยพัฒนาศักยภาพเด็กหลายหน่วยงานซึ่งสถานศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กมี รูปแบบการจัดการศึกษาต่าง เช่น สถานรับเลี้ยงเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนอนุบาลทั้ง ของหน่วยงานรัฐและเอกชน รวมทั้งโรงเรียนสาธิตปฐมวัยของมหาวิทยาลัย ซึ่งสถานศึกษา แต่ละแห่งมีรูปแบบการบริหารและดำเนินงานที่มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันแต่มีจุดร่วม

เดียวกันคือเพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กให้มีคุณภาพเพื่อส่งผลต่อการพัฒนาสังคมและประเทศต่อไป (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, อ้างอิงในรณิสาพันธ์ เดชสุระ, 2552)

การจัดการศึกษาของไทยในระยะที่ ผ่านมาได้ รับแนวคิดมาจากแนวคิดทาง สังคม ตะวันตกที่เรียกว่า Progressive Education ของนักคิด มีจอห์น ดิวอี้ เป็นต้น โดยยึดสาระที่ เน้นการศึกษาแบบใช้ เด็กเป็นศูนย์กลาง (Child Centered) และให้ พัฒนาเด็กเป็นองค์รวม ซึ่งใช้ “การพัฒนาเด็กทั้งคน” หรือ Development of the Whole Child หรือ Total Development of the Individual โดยแยกออกเป็น 4 ด้าน คือ (1) พัฒนาการด้าน ร่างกาย (Physical Development) (2) พัฒนาการด้านจิตใจ (Mental Development) (3) พัฒนาการด้านอารมณ์ (Emotional Development) และ(4) พัฒนาการด้านสังคม (Social Development)

แนวคิดเรื่องพัฒนาการ 4 ด้านนี้ ยังคงเป็นที่นิยมนับมากจนถึงปัจจุบัน กระนั้นก็ตาม เมื่อ ไม่นานมานี้ ได้เริ่มมีการพูดถึงพัฒนาการทางสติ ปัญญา จึงได้เติมเข้ามาอีกด้าน คือจุดที่ น่าสนใจและเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาวงการทางวิชาการก็มีได้ นำ แนวคิดทางพระพุทธศาสนามาใช้ ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างที่ ควรจะเป็น ซึ่งความ เป็นจริง แล้วหลักการและแนวคิดด้านพัฒนาการเด็กตามแนวพุทธจิตวิทยาก็ได้ กล่าวไว อย่างชัดเจนและพัฒนาการเด็กสากลยังมี ส่วนคล้ายกับพัฒนาการเด็กตามแนวพุทธจิตวิทยา

เนื่องจากทักษะทางปัญญาเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิต และพัฒนาการของเด็ก กปฐมวัย ผู้วิจัยจึงทำวิจัยเรื่องกระบวนการเสริมสร้างทักษะทางปัญญาของเด็กปฐมวัยตาม หลักพุทธจิตวิทยา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดที่ส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมตามหลักพุทธจิตวิทยา
2. เพื่อสร้างรูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของ เด็กปฐมวัย
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของ เด็กปฐมวัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์ รวมของเด็กปฐมวัย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ผู้วิจัยได้ กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 แนวทางคิดที่ส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมตามหลักพุทธจิตวิทยา

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัย

ระยะที่ 3 นำเสนอรูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบสอบถามเพื่อการวิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติแบบบรรยาย (Descriptive Statistics) การทดสอบค่าที (T-test) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) จากนั้นสรุปผลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

รูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัยสรุปผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ศึกษาแนวความคิดการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัย

การศึกษาแนวความคิดการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัยผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดทฤษฎี ดังนี้

1.1. ทฤษฎีทางจิตวิทยา

1) ทฤษฎีพัฒนาการด้านจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์

ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) เป็นนักจิตวิทยาชาวออสเตรียที่มีความเชื่อว่าพัฒนาการบุคลิกภาพของคนที่ขึ้นอยู่กับ การตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานทางด้านสรีระหรือที่เขาเรียกว่าแรงขับโดยสัญชาตญาณแรงขับดังกล่าวมี 3 ประเภทได้แก่แรงขับทางเพศหรือความต้องการตอบสนองทางเพศ (libido) แรงขับหรือความต้องการที่จะมีชีวิตอยู่ (life-preserving drive) และแรงขับหรือความต้องการที่จะแสดงความก้าวร้าว (aggressive drive)

2) ทฤษฎีวุฒิภาวะของกิเซล

อาร์โนลด์ กิเซล (Arnold Gesell) เป็นนักจิตวิทยาที่มีความเชื่อในเรื่องของความเจริญเติบโตตามวุฒิภาวะโดยกล่าวว่า “วุฒิภาวะเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติอย่างมีระเบียบโดยที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับสิ่งเร้าภายนอก” กิเซลเชื่อว่าพฤติกรรมของเด็กจะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสรีระวิทยาซึ่งจะกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมขั้นการฝึกฝนหรือการเรียนรู้ไม่ว่าลักษณะใดก็ตามจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์และเป็นการเสียเวลาโดยใช่เหตุถ้าหากร่างกายยังไม่พร้อมหรือยังไม่มีวุฒิภาวะ

1.2 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ศึกษาแนวทางการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ ภาวนา 4 พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาตามความหมายของพระพุทธศาสนา ก็คือ ภาวนา หมายถึง การทำให้เป็นให้มีขึ้น, การฝึกอบรมการพัฒนา ซึ่งมีการพัฒนาอยู่ 4 ประเภทคือ

1) ภาวนา คือ การเจริญกาย พัฒนากาย การฝึกอบรม ให้รู้จักติดต่อกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษให้กุศลธรรมงอกงาม ให้กุศลธรรมเสื่อมสูญ การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

2) ศิลภาวนา คือ การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัยไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน

3) จิตภาวนา คือ การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น การมีเมตตา มีฉันทะ ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิ และสดชื่นเบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น

4) ปัญญาภาวนา คือ การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำให้เป็นอิสระทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลอดพ้นจากความทุกข์ แก้ไขปัญญาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญาความหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนานั้นต้องพัฒนาร่วมกันหลายอย่างเช่น การพัฒนากาย การพัฒนาจิต การพัฒนาปัญญา เข้าด้วยกันจึงจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยไม่เน้นอย่างใดอย่างหนึ่ง (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต),

2. สร้างรูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัย

รูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อการส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัย จากการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 รูป/คน ในประเด็นรูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อการส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

รูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อการส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัย เป็นการนำเอาทฤษฎีพัฒนาการของซิกมันด์ ฟรอยด์ และเกิเซลมาใช้ร่วมกันกับภาวนา 4 คือ

ด้านกาย มี 2 กิจกรรมคือ

กิจกรรมที่ 1 เคลื่อนไหวตามเพลง ใช้เวลา 10 นาที ลักษณะกิจกรรม 1.การเคลื่อนไหวร่างกายประกอบเพลงและจังหวะ 2. การร้องเพลง 3. การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น วัตถุประสงค์กิจกรรม 1. เคลื่อนไหวส่วนต่างๆของร่างกายประกอบเพลงดอกไม้

ได้ 2. ฟังและปฏิบัติตามสัญญาณได้ ผลที่ได้จากกิจกรรม 1. เคลื่อนไหวส่วนต่างๆของร่างกาย ประกอบเพลงดอกไม้ได้ 2. ฟังและปฏิบัติตามสัญญาณได้

กิจกรรมที่ 2 เคลื่อนไหวอย่างรู้ทัน ใช้เวลา 10 นาที ลักษณะกิจกรรมเป็นการ เคลื่อนไหวตามวิธีการของหลวงพ่อเทียน จิตตสุโก วัตถุประสงค์กิจกรรม 1. เคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายได้ 2. ปฏิบัติตามข้อตกลงได้ ผลที่ได้จากกิจกรรม 1. เคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายได้ 2. ปฏิบัติตามข้อตกลงได้

ด้านจิต มี 2 กิจกรรม คือ

กิจกรรมที่ 1 นิทานธรรมน่าใจ ใช้เวลา 20 นาที ลักษณะกิจกรรม 1. การฟัง เรื่องราวนิทาน คำคล้องจอง คำกลอน วัตถุประสงค์กิจกรรม 1. ฟังนิทานและทำให้เกิด ข้อคิดที่ดีได้ 2. รู้จักคำคล้องจอง คำกลอนได้ ผลที่ได้จากกิจกรรม 1. ฟังนิทานและทำให้เกิด ข้อคิดที่ดีได้ 2. รู้จักคำคล้องจอง คำกลอนได้

กิจกรรมที่ 2 ระบายฝัน ใช้เวลา 20 นาที ลักษณะกิจกรรม 1. วาดภาพตามเส้น 2. ระบายภาพตามเส้นที่มี ผลที่ได้จากกิจกรรม 1. รู้จักใช้กล้ามเนื้อและมีสมาธิที่ดี

ด้านสังคม มี 2 กิจกรรม คือ

กิจกรรมที่ 1 รักธรรมชาติ รักตนเอง รักคนอื่น ใช้เวลา 20 นาที ลักษณะกิจกรรม 1. รู้จักสิ่งต่างๆด้วยการมอง ฟัง สัมผัส ชิมรสและดมกลิ่น 2. การรับรู้และแสดงความรู้สึกผ่าน สื่อวัสดุของเล่น และผลงาน 3. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น วัตถุประสงค์กิจกรรม 1. การรับรู้และแสดงความรู้สึกผ่านสื่อวัสดุของเล่น และผลงาน ผลที่ได้จากกิจกรรม 1. การรับรู้และแสดงความรู้สึกผ่านสื่อวัสดุของเล่น และผลงาน

กิจกรรม 2 พอเพียง ใช้เวลา 20 นาที ลักษณะกิจกรรมการขยายพันธุ์พืชโดยการ ปลูก วัตถุประสงค์กิจกรรม 1. บอกการขยายพันธุ์ของดอกไม้ 2. บอกประโยชน์และโทษของ ตนไม้ ผลที่ได้จากกิจกรรม 1. บอกการขยายพันธุ์ของดอกไม้ 2. บอกประโยชน์และโทษของ ตนไม้

ด้านปัญญา มี 3 กิจกรรมคือ

กิจกรรมที่ 1 เกมการศึกษา ใช้เวลา 20 นาที ลักษณะกิจกรรม 1. การเล่นเกมจับคู่ ภาพดอกไม้ที่เหมือนกัน สังเกตสิ่งที่เหมือนกันเกี่ยวกับสีและรูปร่าง ขนาด 2. การเล่นเกมจับคู่ ภาพกับเงา 3. การเปรียบเทียบจำนวน มากกว่า น้อยกว่า เท่ากัน 4. การเล่นเกมรายบุคคล การเล่นเกมเป็นกลุ่ม จุดประสงค์กิจกรรม 1. การเล่นเกมจับคู่ภาพดอกไม้ที่เหมือนกันได้สังเกตสิ่งที่เหมือนกันเกี่ยวกับสีและรูปร่าง ขนาด 2. การเล่นเกมจับคู่ภาพกับเงาได้ 3. การเปรียบเทียบจำนวน มากกว่า น้อยกว่า เท่ากันได้ ผลที่ได้จากกิจกรรม 1. การเล่นเกมจับคู่ภาพดอกไม้ที่เหมือนกันได้สังเกตสิ่งที่เหมือนกันเกี่ยวกับสีและรูปร่าง ขนาด 2. การเล่นเกมจับคู่ภาพกับเงาได้ 3. การเปรียบเทียบจำนวน มากกว่า น้อยกว่า เท่ากันได้

กิจกรรมที่ 2 เล่นเกมขายดอกไม้และระบำดอกไม้ ใช้เวลา 20 นาที ลักษณะกิจกรรม 1. การเล่นเกมขายดอกไม้ 2. เล่นเกมระบำดอกไม้ ลักษณะกิจกรรม 1. ใช้กลัมนื้อใหญ่ได้ 2. การกล้าแสดงออก 3. ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรม ผลลัพธ์ที่ได้จากกิจกรรม 1. ใช้กลัมนื้อใหญ่ได้ 2. การกล้าแสดงออก 3. ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรม

กิจกรรมที่ 3 เล่นเครื่องเล่นสนามและนันทนาการ ใช้เวลา 20 นาที ลักษณะกิจกรรม 1. เล่นเครื่องเล่นสนาม 2. เล่นบริเวณศูนย์เด็กฯ วัตถุประสงค์กิจกรรม 1. การเล่นในห้องเรียนและนอกห้องเรียน 2. การรักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่นในกิจวัตรประจำวัน 3. การปฏิบัติตนตามสุขอนามัย 4. เล่นร่วมกับผู้อื่นได้ ผลลัพธ์ที่ได้จากกิจกรรม 1. การเล่นในห้องเรียนและนอกห้องเรียน 2. การรักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่นในกิจวัตรประจำวัน 3. การปฏิบัติตนตามสุขอนามัย 4. เล่นร่วมกับผู้อื่นได้

3. นำเสนอรูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัย

นำเสนอรูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้หา ก่อน หลัง โดยใช้ค่าเฉลี่ยจากการอบรมทั้ง 6 ครั้ง จากผู้เข้าร่วมอบรมทั้งสิ้น 10 คน พบว่า เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่เป็นชาย คิดเป็นร้อยละ 90 เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ก่อนใช้รูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัย โดยรวมพบว่า ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ก่อนใช้รูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัย โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.75) ด้านที่มีค่าสูงที่สุดคือด้านสุขภาวะทางสังคม (ค่าเฉลี่ย 2.85) รองลงมาคือ ด้านสุขภาวะทางจิต (ค่าเฉลี่ย 2.81) ต่ำสุดคือด้านสุขภาวะทางปัญญา (ค่าเฉลี่ย 2.55) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ก่อนเข้าร่วมรูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัย รายงานพบว่าค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ก่อนใช้รูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัย อยู่ในระดับปานกลาง โดยแยกเป็นรายด้านคือ ด้านสุขภาวะทางกายอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.78) โดยด้านที่มีค่าสูงสุดคือด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่และกล้ามเนื้อมัดเล็กคล่องแคล่ว (ค่าเฉลี่ย 2.83) รองลงมาคือด้านมีสุขนิสัยที่ดี (ค่าเฉลี่ย 2.80) ต่ำสุดคือด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่และกล้ามเนื้อมัดเล็กมีความสัมพันธ์กัน (ค่าเฉลี่ย 2.73)

ด้านสุขภาวะทางจิตอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.81) โดยด้านที่มีความสุข (ค่าเฉลี่ย 2.89) รองลงมาคือด้านมีคุณธรรม จริยธรรม (ค่าเฉลี่ย 2.85) ต่ำสุดคือด้านมีจิตใจที่ดีงาม (ค่าเฉลี่ย 2.77)

ด้านสุขภาวะทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง (2.85) โดยด้านที่มีค่าสูงสุดคือด้านมีทักษะทางชีวิต ด้านปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและได้อยู่กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (ค่าเฉลี่ย 2.87) และรองลงมาคือด้านปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบ

ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (ค่าเฉลี่ย 1.84) และด้านที่ต่ำสุดคือรัก
 ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและความเป็นไทย (ค่าเฉลี่ย 2.80)

ด้านสุขภาวะทางปัญญาอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.55) โดยด้านที่มี
 ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือมีความสามารถในการคิดที่เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 2.80)
 รองลงมาคือด้านใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย (ค่าเฉลี่ย 2.77) และต่ำสุดคือด้าน
 ความสามารถในการแสวงหาความรู้ได้เหมาะสมกับวัย (ค่าเฉลี่ย 2.43)

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หลังเข้าร่วมรูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธ
 จิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัย โดยรวมพบว่าหลังเข้าร่วมรูปแบบการ
 เรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก
 ที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.88) โดยด้านที่มีค่าสูงสุดคือด้านสุขภาวะทางกายและด้านสุขภาวะทาง
 ปัญญา (ค่าเฉลี่ย 4.78) รองลงมาคือด้านสุขภาวะทางสังคม (ค่าเฉลี่ย 4.50) ต่ำสุดคือด้าน
 สุขภาวะทางจิต (ค่าเฉลี่ย 4.44) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หลังใช้รูปแบบการเรียนรู้
 แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัย รายด้านพบว่า ค่าเฉลี่ย ส่วน
 เบี่ยงเบนมาตรฐาน หลังใช้รูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวม
 ของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.63) โดยแยกออกเป็นรายด้านคือ

ด้านสุขภาวะทางกายอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.78) โดยด้านที่มีค่าสูงสุด
 คือด้านกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กคล่องแคล่ว (ค่าเฉลี่ย 4.83) รองลงมาคือด้าน
 ปมีสุขนิสัยที่ดี (ค่าเฉลี่ย 4.80) ต่ำสุดคือด้านกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กมี
 ความสัมพันธ์กัน (ค่าเฉลี่ย 4.73)

ด้านสุขภาวะทางจิตอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.44) โดยด้านที่มีค่าสูงสุดคือด้าน
 คุณภาพของจิตใจ คือเห็นอกเห็นใจ เมื่อช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาส เป็นสุข (ค่าเฉลี่ย 4.83)
 รองลงมาคือด้านมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต รักผูกพันในครอบครัว (ค่าเฉลี่ย 4.62) ต่ำสุด
 คือด้านสภาพจิตใจความรู้สึกทางบวกคือความพึงพอใจ สบายใจ ภูมิใจ (ค่าเฉลี่ย 3.89)

ด้านสุขภาวะทางสังคมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.44) โดยด้านที่มีค่าสูงสุดอยู่
 ในระดับมากที่สุดคือด้านมีคุณธรรม จริยธรรม (ค่าเฉลี่ย 4.83) รองลงมาคือด้านมีจิตใจที่ดี
 งาม (ค่าเฉลี่ย 4.62) และมีสุขภาพจิตดี (ค่าเฉลี่ย 3.89)

ด้านสุขภาวะทางปัญญาอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.80) โดยด้านที่มี
 ค่าสูงสุดคือด้านมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.89) รองลงมาคือใช้ภาษาสื่อสารได้
 เหมาะสมกับวัย (ค่าเฉลี่ย 4.86) ต่ำสุดคือด้านมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ (ค่าเฉลี่ย
 4.73)

สรุปได้ว่ารูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็ก
 ปฐมวัยทำให้แม้มีสุขภาวะทางกายไม่ดีแต่สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะ
 ทางปัญญาดีขึ้น จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการทดสอบโดยการใช้อยู่ Paire Samples t-test พบว่า

รูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัย ไม่ต่างจากการเรียนในหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ

อภิปรายผล

รูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัยสามารถอภิปรายผล 3 ประเด็น มีรายละเอียดดังนี้

ประเด็นที่ 1 ศึกษาแนวคิดการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัยผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัยโดยใช้หลักจิตวิทยาทฤษฎีพัฒนาการด้านจิตวิเคราะห์ของ ฟรอยด์และเกิเซลผนวกกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ อธิปไตย 4 ทำให้เกิดรูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัย สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ได้กล่าวถึง แนวคิดการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า เป้าหมายหลักของการจัดการเรียนรู้ ระบุไว้ อย่างชัดเจนในมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์” ไม่ได้เน้นที่อาชีพใดอาชีพหนึ่ง ไม่ได้เน้นว่าจะต้องพัฒนาในด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อสังคมใดสังคมหนึ่ง โดยเฉพาะแต่เป็นการเน้นพื้นฐานหลักกว่า ให้บุคคลเป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตเสียก่อน เพื่อสามารถประกอบอาชีพ หรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปได้อย่างประสบความสำเร็จและมีความสุข โดยมีการศึกษาพื้นฐานพัฒนาบุคคลให้มีคุณลักษณะดังกล่าวและนำการศึกษาไปเป็นรากฐานสำหรับประกอบอาชีพต่อไป คือ ต้องเป็นคนที่สมบูรณ์ก่อนที่จะไปเป็นครูที่สมบูรณ์ เป็นหมอที่สมบูรณ์ เป็นทหารที่สมบูรณ์ เป็นนักธุรกิจที่สมบูรณ์ต่อไป ก็จะต้องเป็นคนดี โดยพื้นฐานเสียก่อน ภารกิจหลักของการจัดการศึกษา คือ ต้องพยายามให้เห็นภาพเป้าหมายหลักให้สมบูรณ์เสียก่อน โดยการสร้างกระบวนการที่ศึษาใหม่ทางการศึกษา เพื่อให้สามารถวางแนวทางการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างสอดคล้องเหมาะสม กับความต้องการบุคคลของสังคม และขยายผลไปสู่การดำเนินการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2549: 97) และไวท์ (Write) ได้ศึกษาเรื่อง การรับรู้บทบาทในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ในรัฐดา โกตา เหนือ สหรัฐอเมริกา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่าใช้เวลาส่วนใหญ่ ในการจัดการเรียนการสอนและยังคงมีความเห็นต่อไปอีกว่า ควรปฏิบัติหน้าที่ให้มากกว่าที่ปฏิบัติอยู่แล้ว

และถือว่าเป็นบทบาทที่มีความสำคัญที่สุดของผู้บริหารโรงเรียน จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศในด้าน การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพบว่า การบริหารงานวิชาการนั้นมีความแตกต่างกันตามลักษณะท้องถิ่น แต่โดยรวมแล้วจะเห็นว่าความสำคัญในการปฏิบัติงานด้านวิชาการของโรงเรียนมุ่งพัฒนาทุกๆ ด้าน เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้และช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น (Write, 2000: 42)

ประเด็นที่ 2 รูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อการส่งเสริมสุขภาพขององค์รวมของเด็กปฐมวัยเป็นการนำเอาทฤษฎีพัฒนาการของซิกมันด์ ฟรอยด์ และกีเซลมาใช้ร่วมกันกับภาวนา 4 คือ

ด้านกาย มี 2 กิจกรรมคือ

กิจกรรมที่ 1 เคลื่อนไหวตามเพลง ใช้เวลา 10 นาที ลักษณะกิจกรรม 1.การเคลื่อนไหวร่างกายประกอบเพลงและจังหวะ 2. การร้องเพลง 3. การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น วัตถุประสงค์กิจกรรม 1. เคลื่อนไหวส่วนต่างๆของร่างกายประกอบเพลงดอกไม้ได้ 2.ฟังและปฏิบัติตามสัญญาณได้ ผลที่ได้จากกิจกรรม 1. เคลื่อนไหวส่วนต่างๆของร่างกายประกอบเพลงดอกไม้ได้ 2.ฟังและปฏิบัติตามสัญญาณได้

กิจกรรมที่ 2 เคลื่อนไหวอย่างรู้ทัน ใช้เวลา 10 นาที ลักษณะกิจกรรมเป็นการเคลื่อนไหวตามวิธีการของหลวงพ่อเทียน จิตตสุโภ วัตถุประสงค์กิจกรรม 1.เคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายได้ 2.ปฏิบัติตามข้อตกลงได้ ผลที่ได้จากกิจกรรม 1.เคลื่อนไหวส่วนต่างๆของร่างกายได้ 2.ปฏิบัติตามข้อตกลงได้

ด้านจิต มี 2 กิจกรรม คือ

กิจกรรมที่ 1 นิทานธรรมนำใจ ใช้เวลา 20 นาที ลักษณะกิจกรรม 1. การฟังเรื่องราวนิทาน คำคล้องจอง คำกลอน วัตถุประสงค์กิจกรรม 1. ฟังนิทานและทำให้เกิดข้อคิดที่ดีได้ 2. รู้จักคำคล้องจอง คำกลอนได้ ผลที่ได้จากกิจกรรม 1. ฟังนิทานและทำให้เกิดข้อคิดที่ดีได้ 2. รู้จักคำคล้องจอง คำกลอนได้

กิจกรรมที่ 2 ระบายฝัน ใช้เวลา 20 นาที ลักษณะกิจกรรม 1.วาดภาพตามเส้น 2. ระบายภาพตามเส้นที่มี ผลที่ได้จากกิจกรรม 1. รู้จักใช้กล้ามเนื้อและมีสมาธิที่ดี

ด้านสังคม มี 2 กิจกรรม คือ

กิจกรรมที่ 1 รักธรรมชาติ รักตนเอง รักคนอื่น ใช้เวลา 20 นาที ลักษณะกิจกรรม 1. รู้จักสิ่งต่างๆด้วยการมอง ฟัง สัมผัส ชิมรสและดมกลิ่น 2. การรับรู้และแสดงความรู้สึกผ่านสื่อวัสดุของเล่น และผลงาน 3. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น วัตถุประสงค์กิจกรรม 1. การรับรู้และแสดงความรู้สึกผ่านสื่อวัสดุของเล่นและผลงาน ผลที่ได้จากกิจกรรม 1. การรับรู้และแสดงความรู้สึกผ่านสื่อวัสดุของเล่นและผลงาน

กิจกรรม 2 พอเพียง ใช้เวลา 20 นาที ลักษณะกิจกรรมการขยายพันธุ์พืชโดยการปลูก วัตถุประสงค์กิจกรรม 1.บอกการขยายพันธุ์ของดอกไม้ 2. บอกประโยชน์และโทษของต้นไม้ ผลที่ได้จากกิจกรรม 1.บอกการขยายพันธุ์ของดอกไม้ 2. บอกประโยชน์และโทษของต้นไม้

ด้านปัญญา มี 3 กิจกรรมคือ

กิจกรรมที่ 1 เกมการศึกษา ใช้เวลา 20 นาที ลักษณะกิจกรรม 1.การเล่นเก็บบัญชีภาพดอกไม้ที่เหมือนกัน สังเกตสิ่งที่เหมือนกันเกี่ยวกับสีและรูปร่าง ขนาด 2. การเล่นเกมจับคู่ภาพกับเงา 3.การเปรียบเทียบจำนวน มากกว่า น้อยกว่า เท่ากัน 4.การเล่นรายบุคคล การเล่นเป็นกลุ่ม จุดประสงค์กิจกรรม 1.การเล่นเก็บบัญชีภาพดอกไม้ที่เหมือนกันได้สังเกตสิ่งที่เหมือนกันเกี่ยวกับสีและรูปร่าง ขนาด 2. การเล่นเกมจับคู่ภาพกับเงาได้ 3.การเปรียบเทียบจำนวน มากกว่า น้อยกว่า เท่ากันได้ ผลที่ได้จากกิจกรรม 1.การเล่นเก็บบัญชีภาพดอกไม้ที่เหมือนกันได้สังเกตสิ่งที่เหมือนกันเกี่ยวกับสีและรูปร่าง ขนาด 2. การเล่นเกมจับคู่ภาพกับเงาได้ 3.การเปรียบเทียบจำนวน มากกว่า น้อยกว่า เท่ากันได้

กิจกรรมที่ 2 เล่นเกมขายดอกไม้และระบอดอกไม้ ใช้เวลา 20 นาที ลักษณะกิจกรรม 1. การเล่นเกมขายดอกไม้ 2. เล่นเกมระบอดอกไม้ ลักษณะกิจกรรม 1. ใช้กล้านเนื้อใหญ่ได้ 2. การกล้าแสดงออก 3. ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ผลลัพธ์ที่ได้จากกิจกรรม 1. ใช้กล้านเนื้อใหญ่ได้ 2. การกล้าแสดงออก 3. ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

กิจกรรมที่ 3 เล่นเครื่องเล่นสนามและนันทนาการ ใช้เวลา 20 นาที ลักษณะกิจกรรม 1.เล่นเครื่องเล่นสนาม 2. เล่นบริเวณศูนย์เด็กฯ วัตถุประสงค์กิจกรรม 1.การเล่นในห้องเรียนและนอกห้องเรียน 2.การรักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่นในกิจวัตรประจำวัน 3.การปฏิบัติตนตามสุขอนามัย 4.เล่นร่วมกับผู้อื่นได้ ผลลัพธ์ที่ได้จากกิจกรรม 1. การเล่นในห้องเรียนและนอกห้องเรียน 2.การรักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่นในกิจวัตรประจำวัน 3.การปฏิบัติตนตามสุขอนามัย 4.เล่นร่วมกับผู้อื่นได้ สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ได้กล่าวถึง แนวคิดการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า เป้าหมายหลักของการจัดการเรียนรู้ ระบุไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์” ไม่ได้เน้นที่อาชีพใดอาชีพหนึ่ง ไม่ได้เน้นว่าจะต้องพัฒนาในด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อสังคมใดสังคมหนึ่ง โดยเฉพาะแต่เป็นการเน้นพื้นฐานหลักกว่า ให้บุคคลเป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตเสียก่อน เพื่อสามารถประกอบอาชีพ หรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปได้อย่างประสบความสำเร็จและมีความสุข โดยมีการศึกษาพื้นฐานพัฒนา

บุคคลให้มีคุณลักษณะดังกล่าว และนำการศึกษาไปเป็นรากฐานสำหรับประกอบอาชีพต่อไป คือ ต้องเป็นคนที่มีสมบุรณ์ก่อนที่จะไปเป็นครูที่สมบุรณ์ เป็นหมอที่สมบุรณ์ เป็นทหารที่สมบุรณ์ เป็นนักธุรกิจที่สมบุรณ์ต่อไป ก็จะต้องเป็นคนดี โดยพื้นฐานเสียก่อน ภารกิจหลักของการจัดการศึกษา คือ ต้องพยายามให้เห็นภาพเป้าหมายหลักให้สมบุรณ์เสียก่อน โดยการสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ทางการศึกษา เพื่อให้สามารถวางแนวทางการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างสอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการบุคคลของสังคม และขยายผลไปสู่การดำเนินการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานเลขาธิการครุสภา, 2549: 97) สอดคล้องกับสุภิมล จันทรักษา (2552: 103-112) ศึกษาการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนระดับปฐมวัยที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยภาพรวม แตกต่างกัน

ประเด็นที่ 3 นำเสนอรูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้หา ก่อน หลังโดยใช้ค่าเฉลี่ยจากการอบรมทั้ง 6 ครั้ง จากผู้เข้าร่วมอบรมทั้งสิ้น 10 คน พบว่า เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่เป็นชาย คิดเป็นร้อยละ 90 เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ก่อนใช้รูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัย โดยรวมพบว่า ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ก่อนใช้รูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัย โดยรวม พบว่า ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ก่อนใช้รูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัย โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.75) ด้านที่มีค่าสูงที่สุดคือด้านสุขภาวะทางสังคม (ค่าเฉลี่ย 2.85) รองลงมาคือ ด้านสุขภาวะทางจิต (ค่าเฉลี่ย 2.81) ต่ำสุดคือด้านสุขภาวะทางปัญญา (ค่าเฉลี่ย 2.55) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ก่อนเข้าร่วมรูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัย รายด้านพบว่า ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ก่อนใช้รูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัย อยู่ในระดับปานกลาง โดยแยกเป็นรายด้านคือ ด้านสุขภาวะทางกายอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.78) โดยด้านที่มีค่าสูงที่สุดคือด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่ และกล้ามเนื้อมัดเล็กคล้องแคล่ว (ค่าเฉลี่ย 2.83) รองลงมาคือด้านมีสุขนิสัยที่ดี (ค่าเฉลี่ย 2.80) ต่ำสุดคือด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่และกล้ามเนื้อมัดเล็กมีความสัมพันธ์กัน (ค่าเฉลี่ย 2.73) สรุปได้ว่ารูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัยทำให้แม้มีสุขภาวะทางกายไม่ดีแต่สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางปัญญาดีขึ้น จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการทดสอบโดยการใช่ Paired Samples t-test พบว่ารูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของเด็กปฐมวัย ไม่ต่างจากการเรียนในหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการครุสภา ได้กล่าวถึง

แนวความคิดการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า เป้าหมายหลักของการจัดการเรียนรู้ ระบุไว้อย่างชัดเจนใน มาตรา 6 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถ อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็น “มนุษย์ที่ สมบูรณ์” ไม่ได้เน้นที่อาชีพใดอาชีพหนึ่ง ไม่ได้เน้นว่าจะต้องพัฒนาด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อสังคม ใดสังคมหนึ่ง โดยเฉพาะแต่เป็นการเน้นพื้นฐานหลักว่า ให้บุคคลเป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งทาง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตเสียก่อน เพื่อ สามารถประกอบอาชีพ หรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปได้อย่างประสบความสำเร็จ และมีความสุข โดยมีการศึกษาพื้นฐานพัฒนาบุคคลให้มีคุณลักษณะดังกล่าว และนำ การศึกษาไปเป็นรากฐานสำหรับประกอบอาชีพต่อไป คือ ต้องเป็นคนที่สมบูรณ์ก่อนที่จะไป เป็นครูที่สมบูรณ์ เป็นหมอที่สมบูรณ์ เป็นทหารที่สมบูรณ์ เป็นนักธุรกิจที่สมบูรณ์ต่อไป ก็ จะต้องเป็นคนดี โดยพื้นฐานเสียก่อน ภารกิจหลักของการจัดการศึกษา คือ ต้องพยายามให้ เห็นภาพเป้าหมายหลักให้สมบูรณ์เสียก่อน โดยการสร้างกระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา เพื่อให้สามารถวางแนวทางการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างสอดคล้องเหมาะสมกับความ ต้องการบุคคลของสังคม และขยายผลไปสู่การดำเนินการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การ จัดการเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานเลขาธิการครุสภา,2549: 97) สอดคล้องกับนิรัชญา ยี่สุนเรือง ,2560: ก.) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการพูดของเด็กปฐมวัยโดยการใช้กิจกรรมการ เล่านิทานประกอบภาพ ผลการวิจัยพบว่าการใช้กิจกรรมการเล่านิทานประกอบภาพส่งผลให้ เด็กปฐมวัยมีการพัฒนาทักษะการพูด นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการพูดหลังการจัด กิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมโดยมีทักษะการพูดด้านการออกเสียงพูดชัดเจนมากที่สุด รองลงมาคือเล่าเรื่องได้เชื่อมโยงกับภาพ และพูดโต้ตอบได้เชื่อมโยงกันและมีระดับสูงมี พัฒนาการที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอด 3 สัปดาห์ จากระดับค่าเฉลี่ย 44.2, 56.6 และ 82 ตามลำดับ โดยสรุปการจัดกิจกรรมเล่านิทานโดยใช้นิทานประกอบภาพสามารถพัฒนาทักษะ การพูดของเด็กปฐมวัยจึงควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนระดับปฐมวัยนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการ เรียน การสอนเพื่อพัฒนาความสามารถของนักเรียนระดับปฐมวัยให้ดียิ่งขึ้น และรอฮันนี่ เจะ เลาะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการฟังและการพูดของเด็กปฐมวัย โดยการจัด กิจกรรมเสริมประสบการณ์ที่ใช้นิทานประกอบภาพ ผลการศึกษาพบว่า ทักษะการฟังและ การพูดของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ที่ใช้นิทานประกอบภาพมี คะแนนหลังเรียนสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01. (รอฮันนี่ เจะเลาะ,2561:41)

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

รูปแบบการเรียนรู้แนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมสุขภาพองค์รวมของเด็กปฐมวัย พบว่า พ่อแม่ ผู้ปกครองและครู ควรให้เด็กทำงานด้วยตนเองทั้งงานในบ้านและงานในโรงเรียนตามความเหมาะสม เพราะการทำงานทุกชนิดเป็นการลงมือกระทำด้วยตนเองซึ่งส่งผลให้ฝึกความอดทน ความตั้งใจ ความพากเพียรพยายาม และฝึกใช้ความคิดในการแก้ปัญหา เพื่อให้การทำงานนั้นประสบผลสำเร็จ ในขณะที่สอนเนื้อหาสาระการเรียนรู้ต่างๆ โดยใช้กิจกรรมต่างๆที่หลากหลาย เพื่อฝึกความพยายาม ความตั้งใจ ความคิดวิเคราะห์ และการคิดแก้ปัญหา ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่พึงประสงค์เพื่อให้ นอกจากนั้น นักเรียนระดับปฐมวัยควรได้รับการฝึกกิจกรรมในรูปแบบต่างๆอย่างหลากหลาย โดยใช้เทคนิคการเสริมแรงในการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเรียนรู้ที่พึงประสงค์ พัฒนาความรู้สึกชอบ ความมีมานะพยายาม และความตั้งใจในการทำงาน

เอกสารอ้างอิง

- เกษศิริรินทร์ ศรีสัมฤทธิ์. (2556). รูปแบบการพัฒนาวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพครูด้านการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นริศนันท์ เดชสุระ. (2552).รูปแบบการบริหารโรงเรียนสาธิตปฐมวัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นิรัชญา ยี่สุนเรือง. (2560).การพัฒนาทักษะการพูดของเด็กปฐมวัยโดยการใช้กิจกรรมการเล่นิทานประกอบภาพ. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2537). พัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- _____. (2537) แสวงหาทางออกจากวิกฤตภัยใต้ความซับซ้อนของสังคมไทย. กรุงเทพฯ : ภัคธรรม.
- พระมหาบันเทียง ปาณิโต (เครือจินดา), (2549).การประยุกต์พุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิศารวี วีระพงศ์พร. (2555). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานประกอบการ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- รอฮ์นี เจะเลาะ. (2561). การพัฒนาทักษะการฟังและการพูดของเด็กปฐมวัย โดยการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ที่ใช้นิทานประกอบภาพ. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2551). แนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษ:บทเรียนต่างประเทศ. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนารเรียนรู้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2549). ชุดวิชาการจัดการเรียนรู้.กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาและส่งเสริมวิชาชีพกระทรวงศึกษาธิการ.
- สุภิมล จันทรักษา. (2552). การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 2. บัณฑิตวิทยาลัย: การศึกษาวิทยาลัยบัณฑิตบริหารธุรกิจ.
- อารีย์ คำสังฆะ. (2554). การส่งเสริมความเข้าใจภาษาของเด็กปฐมวัยโดยผู้ปกครองใช้ชุดกิจกรรม“เล่นกับลูกปลูกภาษา.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Write,T.J.. (2000). *Educational Governance and Administration*. New Jersey: Prentice-Hall.

